

**Christowa Cz., *Polskie porty morskie. Teoria i praktyka*, Wyższa Szkoła Menedżerska
w Warszawie, Wydawnictwo im. Profesora Leszka J. Krzyżanowskiego,
Warszawa 2021, ISBN 978-83-7520-246-5, s. 204**

Streszczenie

Celem monografii *Polskie porty morskie. Teoria i praktyka* jest zaprezentowanie oraz promowanie mało dostępnej, nieznanej i unikatowej wiedzy o portach morskich.

Przedmiotem badań przedstawionych w monografii są polskie porty morskie o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej (Gdańsk, Gdynia, Szczecin, Świnoujście), ze szczególnym uwzględnieniem zespołu portów Szczecin-Świnoujście.

Rozległość obszaru badań oraz konieczność zgromadzenia materiału źródłowego wymagała zastosowania metod analizy systemowej, analiz statystycznych, syntezy, diagnozowania, porównań, analogii, metody analizy strategicznej SWOT, metod eksperckich i benchmarkingu. W monografii wykorzystano literaturę przedmiotu badań, syntezę wyników badań własnych opublikowanych w wielu recenzowanych monografiach i artykułach oraz akty prawne i dokumenty rządowe.

W monografii zostały uwzględnione wyniki wieloletnich interdyscyplinarnych badań naukowych autorki w dziedzinie nauki społecznej, w dyscyplinach: nauki o zarządzaniu i jakości, ekonomia i finanse, nauki o polityce i administracji, oraz w dziedzinie nauki inżynierjno-technicznej, w dyscyplinie inżynieria lądowa i transport.

W monografii zaprezentowano uaktualnione do 2021 r. autorskie wyniki badań naukowych prowadzonych w latach 2007-2012 w ramach zrealizowanych, pod kierunkiem autorki, projektów badawczych, mianowicie:

1. N N115 157537 nt. *Badania i modelowanie systemów zarządzania procesami eksploatacyjnymi i usługowymi w polskich portach morskich o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej.*
Projekt badawczy własny finansowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.
2. N N114 004540 nt. *Portowe centra logistyczne jako stymulanty rozwoju portów, miast portowych i regionów nadmorskich. Badanie, modelowanie, koncepcja lokalizacji, eksploatacji i zarządzania.*
Projekt badawczy własny finansowany przez Narodowe Centrum Nauki.
3. N R10 0031 10 nt. *Badanie i optymalizacja modelu zatrudnienia w żegludze międzynarodowej marynarzy przez polskie przedsiębiorstwa transportu morskiego na statkach pod polską banderą.*
Projekt rozwojowy finansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju.
4. N R11 0023 06 nt. *Badanie i modelowanie zintegrowanego gałęziowa systemu transportowego w regionie zachodniopomorskim ze szczególnym uwzględnieniem Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego Północ-Południe.*
Projekt rozwojowy finansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju.
5. N R11 008 02 nt. *Model inżynierii finansowania kontraktów budowy statków w polskich stocznjach produkcyjnych i ich zakupu przez polskich armatorów.*
Projekt rozwojowy finansowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

6. Projekt nt. *Model systemu logistycznego Polski jako droga do komodalności transportu w Unii Europejskiej* (udział w projekcie zrealizowanym przez Politechnikę Warszawską).

Projekt rozwojowy finansowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Monografia składa się z pięciu rozdziałów o określonych celach częściowych zintegrowanych z celem głównym monografii.

Celem *rozdziału 1* jest przedstawienie istoty i znaczenia gospodarczego współczesnych portów morskich jako złożonych systemów gospodarczych, ze wskazaniem kierunków i uwarunkowań ich rozwoju. W rozdziale tym podano klasyczne i współczesne definicje portów morskich, omówiono ich funkcje i znaczenie gospodarcze oraz rolę w systemie transportowym i logistycznym państwa. Przedstawiony zbiór definicji portu morskiego w ujęciu historycznym świadczy o wadze i złożoności portów jako systemów i realizowanych w nich procesów usługowych i przemysłowych. Przyjęto definicję traktującą porty morskie jako ogniwa logistycznego systemu dostaw o zasięgu globalnym oraz bieguny wzrostu gospodarki narodowej, regionów nadmorskich i miast portowych. Porty morskie są także strategicznymi aktywami gospodarki narodowej, organizacjami użyteczności publicznej i elementami systemu obronnego państwa. Scharakteryzowano funkcje gospodarcze portów morskich: transportową, handlową, przemysłową, logistyczną, miastotwórczą i regionotwórczą. Dokonano analizy istoty usług portowych i przemysłów morskich. Przedstawiono proces przekształcenia portu w innowacyjne centrum logistyczne. Określono determinanty instytucjonalne, organizacyjno-prawne, infrastrukturalne, rynkowe i kadrowe rozwoju portów morskich.

Celem *rozdziału 2* jest przedstawienie wyników szczegółowej analizy systemów zarządzania portami morskimi oraz oceny wpływu czynnika instytucjonalnego na funkcjonowanie i rozwój polskich portów morskich. Celem pochodnym jest przedstawienie autorskiej koncepcji algorytmu badań sfery administracyjno-zarządczej oraz eksploatacyjno-usługowo-produkcyjnej systemu portowego prowadzącego do pożądanych innowacyjnych zmian systemu zarządzania w polskich portach morskimi. Przedmiotem badań są tu systemy zarządzania portami morskimi, procesy przekształceń systemu zarządzania portami morskimi w Polsce, akty prawne obowiązujące w polskich portach, czynnik instytucjonalny odpowiedzialny za funkcjonowanie i rozwój portów oraz uwarunkowania pożądanych zmian optymalizujących system zarządzania, gwarantujący ich konkurencyjność. W rozdziale tym scharakteryzowano także klasyczne modele systemów zarządzania portami morskimi (system państwowy, municypalno-samorządowy, autonomiczny, prywatny, mieszany). Zaprezentowano strukturę modelu systemu zarządzania procesami eksploatacyjnymi i usługowymi w polskich portach morskimi. W ujęciu schematycznym opisano ogólny model systemu eksploatacji portu morskiego oraz strukturalne schematy zarządzania strategicznego, taktycznego i operacyjnego procesem przeładunkowym i eksploatacyjnym. Określono kryteria optymalizacji procesów zarządzania działalnością eksploatacyjną w porcie.

Zaprezentowano model zawodowy pracownika sfery eksploatacyjno-usługowej, którego wiedza i umiejętności powinny być permanentnie doskonałe.

Celem *rozdziału 3* jest identyfikacja zbioru mierników oceny systemu eksploatacji portu morskiego jako narzędzi zarządzania procesami eksploatacyjnymi i usługowymi. W rozdziale tym przedstawiono tradycyjne i preferowane mierniki oceny procesów eksploatacyjnych i usługowych. Stworzono zbiór mierników oceny stanu realizacji celów strategicznych i operacyjnych funkcjonowania oraz rozwoju portu morskiego.

Głównym celem *rozdziału 4* jest identyfikacja i szczegółowa analiza wpływu zewnętrznych i wewnętrznych czynników konkurencyjności polskich portów morskich o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej, na przykładzie zespołu Szczecin-Świnoujście. Badania poprzedzono analizą statystyczną działalności przeładunkowej w latach 2010-2021 oraz oceną parametrów techniczno-eksploatacyjnych infrastruktury portowej i transportowej, mających wpływ na konkurencyjność portów morskich.

Celem *rozdziału 5* jest analiza zintegrowanej polityki morskiej i portowej Unii Europejskiej oraz określenie polityki i strategii rozwoju polskich portów morskich. W rozdziale tym zdefiniowano pojęcie „zintegrowana gospodarka morską”. Omówiono istotę i proces tworzenia polityki morskiej w krajach Unii Europejskiej ze wskazaniem priorytetowych kierunków polityki morskiej RP w latach 2009-2020. Przedstawiono autorską analizę SWOT oraz misję, wizję, cele i zadania strategiczne rozwoju portów morskich w Szczecinie i Świnoujściu. Zwrócono uwagę na świadomość morską społeczeństwa jako ważny czynnik kreowania rozwoju gospodarki morskiej w Polsce.

Monografia może przyczynić się do promowania nowej wiedzy o systemach zarządzania portami morskimi i procesami eksploatacyjnymi i usługowymi realizowanymi w polskich portach morskich. Wyniki badań opublikowanych w monografii mogą mieć wpływ na wybór przez decydentów najlepszych rozwiązań administracyjno-zarządczych i techniczno-technologicznych sprawdzonych w praktyce portów Europy Zachodniej. Monografia może zostać wykorzystana jako podstawa teoretyczna tworzenia nowych, efektywnych modeli systemów zarządzania terenami i infrastrukturą portową oraz odpowiednich regulacji prawnych. Monografia jest wkładem do dalszego rozwoju teorii zarządzania oraz stosowania w praktyce metodyki badań procesów eksploatacyjnych i usługowych w polskich portach morskich. Przedstawione algorytmy badań jako narzędzia badawcze mogą być wykorzystywane przez zespoły kontynuujące badania w sferze administracyjno-zarządczej i eksploatacyjno-usługowej portów morskich. Jest to kompendium wiedzy, którą można wykorzystać w dydaktyce i procesach kształcenia kadr dla gospodarki morskiej.

Monografia wzbogaca wiedzę o zarządzaniu i jakości w sferze portów morskich oraz nauk inżyniersko-technicznych w zakresie transportu wodnego (morskiego i rzeczno). Wskazuje na nowe, innowacyjne kierunki rozwoju i zastosowań w portach teorii zarządzania. Zawarta

w pracy wiedza stanowi nowy element wspomagający rozwiązywanie bieżących i strategicznych problemów systemów zarządzania terenami i infrastrukturą oraz procesami eksploatacyjno-usługowymi w portach morskich. Zwraca też uwagę na użyteczne narzędzia stymulowania konkurencyjności portów i regionów nadmorskich oraz większą odpowiedzialność portów za swój wpływ na otoczenie.

Opracowanie to zawiera wątki teoriopoznawcze ze sfery zarządzania oraz metodyczne w zakresie badań procesów eksploatacyjnych i usługowych w portach morskich. Przedstawione w monografii koncepcje systemów i procesów portowych mogą znaleźć praktyczne zastosowanie w przedsiębiorstwach tworzących sektor Transport, Spedycja, Logistyka (TSL) oraz usługowo-produkcyjne klastry portowe. W efekcie monografia może przyczynić się do zwiększenia efektu synergii ich działań oraz wartości dodanej z działalności usługowo-przemysłowej portu.

Monografia może stanowić teoretyczną i praktyczną pomoc dla kadry kierowniczej i pracowników zarządów portów, administracji morskiej, przedsiębiorstw portowych oraz dydaktyków i studentów zainteresowanych zarządzaniem i eksploatacją portów morskich. Oceny i wnioski zaprezentowane w monografii mogą być przydatne polskim organom władz publicznych jako podmiotom polityki morskiej oraz zarządom morskich portów.

Słowa kluczowe:

Gospodarka morska, porty morskie, funkcje portów, usługi portowe, mierniki oceny, systemy zarządzania portami, infrastruktura portów, ładunki, portowe centra logistyczne, logistyka morska, obsługa transportowa portów, konkurencyjność portów, zintegrowana polityka morska, polityka portowa, transport wodny, kształcenie kadr morskich, innowacyjne technologie morskie, badania naukowe, świadomość morska